

Bijlage jaarrapportage beleidscoherentie voor ontwikkeling 2020 - 2021

Hieronder volgen de belangrijkste resultaten die in de periode april 2020 tot en met maart 2021 zijn bereikt op de individuele thema's van het actieplan voor beleidscoherentie voor ontwikkeling. De rapportage is geschreven aan de hand van de kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren van het actieplan. Waar relevant zijn genderaspecten opgenomen. Per thema worden beknopt de doelen uit het actieplan, gekoppeld aan de relevante SDG's, weergegeven (zie bijlage bij Kamerstuk 33625, nr. 265).

Tegengaan van belastingontwijking/ontduiking

Overkoepelend doel: hogere eigen overheidsinkomsten in ontwikkelingslanden, met name in lage inkomenslanden en focuslanden (SDG 17.1)

Subdoel 1: Betere internationale afspraken voor belastinginning op reële economische activiteiten

- Nederland steunt het EU-beleid om landen, die niet of onvoldoende meedoen aan de internationale strijd tegen belastingontwijking op een lijst van niet-coöperatieve jurisdicties te plaatsen. Dit beleid zette afgelopen periode opnieuw landen aan om door de EU verlangde aanpassingen in hun belastingstelsels aan te brengen. Sinds de update in februari 2021 bestaat de EU-lijst van niet-coöperatieve jurisdicties uit twaalf landen. Tegen deze landen worden sancties voorbereid. Op de grijze lijst staan negen landen. Dit is een sterke daling ten opzichte van 2018 toen er nog 36 landen op stonden. Deze landen hebben toegezegd om de gewenste aanpassingen in hun belastingstelsels voor bepaalde data door te voeren.
- In het *Inclusive Framework* georganiseerd door de OESO, waarin 139 landen op gelijke voet samenwerken, wordt gewerkt aan een herziening van het internationale belastingstelsel aan de hand van twee pijlers. De eerste pijler betreft het aanpassen van de regels over belastbare aanwezigheid en winsttoerekening. De tweede pijler van het project ziet op maatregelen om te waarborgen dat multinationals altijd ten minste een minimumniveau aan winstbelasting betalen. Nederland heeft zich steeds een voorstander getoond van afspraken in OESO/*Inclusive Framework* verband (Zie ook Kamerstukken II 2020/21, 32140, nr. 73 en Kamerstukken II 2020/21, 32140, nr. 76). De uitdagingen waar het internationale belastingstelsel voor staat kunnen namelijk het effectiefst in een zo breed mogelijk internationaal verband worden aangepakt.

Subdoel 2: Structurele capaciteitsopbouw voor goed belastingbeleid en goede belastinginning in ontwikkelingslanden

- In februari 2021 onderschreef Nederland de *Addis Tax Initiative* (ATI) Verklaring 2025. Hiermee committeert Nederland zich onder andere aan het (minimaal) handhaven van de verdubbeling van de uitgaven aan technische assistentie (TA) aan ontwikkelingslanden (ten opzichte van 2015).
- COVID-19 heeft gaten geslagen in de begrotingen van alle landen, door noodzakelijke extra uitgaven terwijl de economie inzakte. Dat vereist dat belastingstelsels worden verbeterd om inkomsten weer op peil te krijgen en de sociaal economische teruggang te beperken. Daarom was hier extra aandacht voor binnen de programma's die veelal virtueel doorgang hebben kunnen vinden. Zo is er onder Nederlands voorzitterschap een impuls van zo'n EUR 5 miljoen tot stand gekomen aan het *Global Tax Program* – een multi-donor trustfund van de Wereldbank waarvan Nederland een van de (grotere) donoren is – speciaal gericht op het snel bijstaan van ontwikkelingslanden bij deze vraagstukken.
- TA wordt bilateraal verleend aan de volgende landen: Bangladesh, Ethiopië, Ghana, Indonesië, Kenia, Malawi, Oeganda, Palestijnse Gebieden en Rwanda. Dit gebeurt in samenwerking met de Nederlandse Belastingdienst, het *International Bureau of Fiscal Documentation* (IBFD), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Stichting Capabuild. Dankzij de samenwerking met de 'Fair for all' coalitie (bestaande uit Oxfam Novib, SOMO, Third World Network-Africa en Huairou Commission) werkt Nederland ook aan eerlijkere belastingen in ontwikkelingslanden. Nederland inancierden de ontwikkeling van een *Fair Tax Monitor*, waarmee beoordeling plaatsvindt van belastingssystemen op gender en ongelijkheid (landenrapporten en scorecards beschikbaar op de website <https://maketaxfair.net/ftm/>). Dit

maakt belastingbeleid transparanter en draagt bij aan het analyseren, vergelijken en monitoren van belastingbeleid.

- TA wordt multilateraal verleend door ondersteuning van programma's van het *African Tax Administration Forum* (ATAF), het IMF, de OESO, de VN en de Wereldbank. In 2020 stelde Nederland bijna EUR 6 miljoen beschikbaar voor TA, vergeleken met EUR 2,5 miljoen in 2015.

Subdoel 3: Terugdringing van gebruik van Nederland als doorsluislid voor belastingontwijking in andere landen, waaronder ontwikkelingslanden

- Per 1 januari 2021 heeft het kabinet een conditionele bronbelasting op rente en royalty's ingevoerd. Deze bronbelasting wordt geheven op rente- en royaltybetalingen naar laagbelastende jurisdicties en in misbruiksituaties. De bronbelasting is gericht op het voorkomen dat Nederland nog langer wordt gebruikt als toegangspoort naar laagbelastende jurisdicties. Daarnaast is de bronbelasting gericht op het verkleinen van het risico van belastingontwijking door het verschuiven van de (Nederlandse) belastinggrondslag naar deze jurisdicties. Het kabinet gaat de effecten van de bronbelasting zoveel mogelijk monitoren (Kamerstukken II 2019/20, 25087, nr. 259). Naar verwachting zullen deze stromen verlegd worden of ophouden te bestaan. Daarnaast heeft het kabinet een conditionele bronbelasting op dividenden aangekondigd naar laagbelastende jurisdicties (per 1 januari 2024). Ook heeft het kabinet een commissie ingesteld die onderzoek gaat doen naar doorstroomvennootschappen in Nederland.
- Per 1 januari 2021 zijn de zogeheten 'substance-eisen' voor dienstverleningslichamen aangescherpt. Hierdoor zal in meer gevallen informatie worden uitgewisseld met het land waaruit bepaalde betalingen worden gedaan (het bronland) aan een Nederlandse vennootschap die onvoldoende aanwezigheid heeft in Nederland. Gevolg hiervan kan zijn dat het bronland de Nederlandse vennootschap verdragsvoordelen onthoudt.
- In mei 2020 heeft de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst de Notitie Fiscaal Verdragsbeleid (NFV) 2020 naar de Tweede Kamer gestuurd. Deze notitie zet de Nederlandse onderhandelingsinzet bij bilaterale belastingverdragen uiteen en is de opvolger van de NFV uit 2011. De NFV 2020 besteedt ook aandacht aan de bijzondere positie van ontwikkelingslanden. Uit de notitie volgt bijvoorbeeld dat Nederland in relatie tot ontwikkelingslanden bereid is om onderdelen van het VN-modelverdrag te accepteren.
- Nederland zet in op het opnemen van antimisbruikbepalingen in belastingverdragen. Vanaf het najaar 2013 is aan 23 ontwikkelingslanden voorgesteld om antimisbruikbepalingen op te nemen in de desbetreffende belastingverdragen. Momenteel is met veertien van deze ontwikkelingslanden bilateraal of via het Multilateraal Instrument (MLI) overeenstemming over de opname van antimisbruikbepalingen in belastingverdragen. Nederland spant zich in om met de overige landen binnen afzienbare tijd overeenstemming te bereiken over de opname van antimisbruikbepalingen in de desbetreffende belastingverdragen.

Ontwikkelingsvriendelijke handelsakkoorden

Overkoepelend doel: een zo positief mogelijke impact van handelsakkoorden op ontwikkelingslanden (SDG 17.10, 17.11, 17.12)

Subdoel 1 en 2: Economic Partnership Agreements (EPA's)

- Door COVID-19 heeft de inzet om de EPA's om te zetten in volwaardige handelsakkoorden veel vertraging opgelopen. De onderhandelingen tussen de Europese Commissie en de landen van de *East and Southern Africa* (ESA) EPA (Madagaskar, Mauritius, de Seychellen en Zimbabwe) boekten goede voortgang voor goederen, voedselveiligheid, landbouw en oorsprongsregels. De onderhandelingsronde voor afspraken op het gebied van duurzame ontwikkeling zijn in november gestart. Nederland drong hierbij aan op een belangrijke rol voor het maatschappelijk middenveld in het monitoren van de EPA en ambitieuze afspraken voor duurzame ontwikkeling en het tegengaan van klimaatverandering.
- Een evaluatie van CARIFORUM liep vertraging op en werd in januari gepubliceerd met als belangrijkste uitkomst dat verbeterde transparantie, sterkere bewustwording, capaciteitsversterking, politieke wil en gunstiger ondernemingsklimaat noodzakelijke

voorwaarden zijn voor een beter gebruik van de voordelen van de EPA door de CARIFORUM-landen. Verder is een *joint monitoring mechanism* en een *Task Force* opgezet om de voortgang te beoordelen van de Cariforum EPA.

- Bij het *South African Development Community* (SADC) EPA werd slechts lichte voortgang geboekt met de opzet van een systeem voor monitoring en evaluatie met het voorstel twee nieuwe indicatoren toe te voegen over arbeid en duurzaamheid. Tevens is de formele toelatingsprocedure gestart voor de toetreding van Angola tot SADC-EPA.

Subdoel 3: Ontwikkelingslanden zijn zich bewust van de kansen die handelsakkoorden bieden voor economische ontwikkeling en de plichten die WTO-lidmaatschap met zich meebrengt

- Het *Netherlands Trainees Program* van de WTO heeft in 2020 (maart-december) met een aangepast programma vijftien handelspolitiek-actieve ambtenaren uit ontwikkelingslanden getraind en is begin dit jaar begonnen met het selecteren van vijftien nieuwe trainees.
- Daarnaast heeft het *Advisory Centre on WTO Law* (ACWL) in 2020 41 delegatieleden uit ontwikkelingslanden getraind om hun onderhandelingspositie te versterken in uiteenlopende handelsvraagstukken. Ook zijn in 2020 vier advocaten, waaronder twee vrouwen, uit ontwikkelingslanden getraind in WTO-geschillenbeslechting. Begin dit jaar zijn twee vrouwelijke advocaten en één mannelijke advocaat aangenomen voor training in geschillenbeslechting. Verder is vorig jaar een vrouwenstudiegroep gestart om specifieke problemen voor vrouwen in geschillenbeslechtingsprocedures in kaart te brengen.
- Het ACWL heeft in 2020 tot 1 maart 2021 tussen de 200 en 220 adviezen (*opinions*) verstrekt op verzoek van ontwikkelingslanden en geeft momenteel juridische steun in vijftien geschillenbeslechting procedures waarvan er drie in 2020 zijn gestart. Door COVID-19 werden vooral virtuele seminars georganiseerd op verzoek van ontwikkelingslanden.

Subdoel 4 en 5: Bilaterale handelsakkoorden: effecten en oorsprongsregels

- De oorsprongsregels voor de ESA-EPA zijn door de Europese Commissie versoepeld en gemoderniseerd naar voorbeeld van andere, moderne handelsakkoorden om aanpassingen in productieprocessen te reflecteren en de hervormingen van de GSP regels mee te nemen. Hierdoor pakken oorsprongsregels vaker gunstig uit voor ESA-landen, en kunnen producten uit deze landen eerder in aanmerking komen voor tarief liberalisatie. Dit versterkt de positie van de ESA-landen in mondiale waardenketens.

Subdoel 6: Tegengaan van TRIPS+ bepalingen in bilaterale EU handelsakkoorden met ontwikkelingslanden die toegang tot medicijnen onnodig kunnen beperken

- Dit punt is sinds de laatste voortgangsrapportage niet aan de orde geweest voor de EU-discussies over handelsakkoorden.

Ontwikkelingsvriendelijk investeringsregime

Overkoepelend doel: een zo positief mogelijk effect van investeringsverdragen op ontwikkelingslanden (SDG 17.15)

Subdoel 1: De Nederlandse investeringsbeschermingsovereenkomsten (IBO's) die niet vervangen worden door EU investeringsakkoorden, worden herzien op basis van de gemoderniseerde Nederlandse modeltekst.

- Eerste verkennende gesprekken met onder andere Burkina Faso en Ecuador hebben plaatsgevonden over het herzien van bilaterale investeringsbeschermingsovereenkomsten (IBO's) op basis van de gemoderniseerde Nederlandse modeltekst.
- In verband met de praktische beperkingen, met name reisrestricties, die gelden ter bestrijding van de COVID-19 pandemie, liggen de (her-)onderhandelingen van bilaterale IBO's momenteel stil. Het kabinet zal deze hervatten zodra mogelijk.

Subdoel 2: In EU investeringsakkoorden wordt, indien deze een geschillenbeslechtingssysteem bevatten, ingezet op het opnemen van het Investment Court System.

- Het kabinet steunt de Europese Commissie in de onderhandelingen met derde landen waar sprake is van het opnemen van bepalingen over investeerder-staat geschillenbeslechting.

Subdoel 3: Een multilateraal investeringshof voor het beslechten van geschillen tussen investeerders en overheden.

- De EU en de EU-lidstaten blijven zich gezamenlijk inzetten in multilateraal en bilateraal verband voor de oprichting van een multilateraal investeringshof. Zij dragen deze inzet actief uit in fora zoals UNCITRAL, waar wordt gesproken over de modernisering van investeerderstaat geschillenbeslechting (ISDS).
- Nederland is tevens voorstander van het oprichten van een assistentiemechanisme voor ontwikkelingslanden en minst ontwikkelde landen in investeringsgeschillen. Nederland heeft daartoe begin 2020 een studie door het *Columbia Center on Sustainable Investment* laten uitvoeren (zie <http://ccsi.columbia.edu/work/projects/securing-adequate-legal-defense-in-proceedings-under-international-investment-agreements-a-scoping-study/>).

Overig: duurzame ontwikkeling en gendergelijkheid

- Nederland draagt financieel bij aan het *FDI Qualities project* van de OESO. Dit project onderzoekt op welke manieren *Foreign Direct Investment* (FDI) kan bijdragen aan duurzame ontwikkeling, om beleidsmakers uit te rusten met een bruikbare tool waarmee FDI kan worden ingezet om inclusieve en duurzame groei te bevorderen ter realisering van de SDG's.
- Nederland draagt financieel bij aan het NL-UNCTAD Strategisch Partnerschap. UNCTAD heeft mede dankzij deze financiële steun een studie uitgevoerd dat aanwijzingen bevat voor positieve effecten van buitenlandse investeringen door multinationale ondernemingen (MNE's) op gendergelijkheid en *women empowerment* (https://unctad.org/system/files/official-document/diaefinf2021d1_en.pdf). Stakeholders (MNE's, ontvangende landen en landen waar de MNE gevestigd is) kunnen door beleid en specifieke maatregelen bijdragen aan het vergroten van positieve effecten. Deze effecten ontstaan onder andere doordat MNE's zorgen voor striktere standaarden en normen in de gehele waardeketen, bijvoorbeeld op het gebied van gelijke betaling en zwangerschapsverlof. Genderbeleid van MNE's kan zo via de keten doorsijpelen naar lokale bedrijven. De concrete impact hangt af van specifieke omstandigheden, zoals geldende standaarden in het ontvangende land maar ook in het land van vestiging van de MNE. Goed voorbeeld is onder meer de Bangladesh textiel industrie waar 50 procent meer vrouwelijke administratieve medewerkers bij downstream partners van MNE's werkzaam zijn dan in lokale aanvoerketens.

Verduurzaming van productie en handel

Overkoepelend doel: verduurzaming van productie met name in landen in ontwikkeling (focus op textiel, palmolie, cacao en andere agrostoffen, metalen en mineralen) wordt gekoppeld aan verantwoordelijkheid (o.a. voor gepaste zorgvuldigheid) door Nederlandse bedrijven bij inkoop en uitbesteding in die landen (SDG 2, 8, 12, 17)

Subdoel 1: Verbeteren van arbeidsomstandigheden en voorwaarden in producerende landen

- Ondanks COVID-19 bleek er bij bedrijven blijvende animo om met risico's en misstanden in hun productieketen aan de slag te gaan. Met het Fonds Bestrijding Kinderarbeid en het Fonds Verantwoord Ondernemen steunt het kabinet bedrijven om samen met maatschappelijke organisaties te werken aan het verbeteren van arbeidsomstandigheden, toe te werken naar een leefbaar loon en kinderarbeid te bestrijden. Op dit moment lopen onder beide fondsen in totaal 49 meerjarige projecten waarvan de eerste resultaten in de tweede helft van 2021 verwacht worden. In 2020 zijn door uitvoeringspartners zoals Solidaridad, IDH en ILO de arbeidsomstandigheden van ruim 1 miljoen arbeiders en boeren verbeterd.
- Met het *Gender Responsive Due Diligence Platform* (<https://www.genderduediligence.org>) biedt vrouwenrechtenorganisatie *Women Win* concrete handvatten om bedrijven te helpen gender mee te nemen in gepaste zorgvuldigheid. Het platform is gelanceerd op 8 maart 2021, internationale vrouwendag. Samen met het kabinet werkt *Women Win* aan een strategie om dit platform zo breed mogelijk bij bedrijven onder de aandacht te brengen.
- Het kabinet werkt met uitvoeringsorganisaties om vrouwen in producerende landen te steunen. Zo heeft het 'She Sells Shea' partnerschap, gesteund door het Fonds Duurzaam

- Ondernemen en Voedselzekerheid, 35.000 vrouwen in Burkina Faso en Mali geholpen met de oogst en verkoop van duurzaam geproduceerde shea noten en hun inkomenspositie verbeterd.
- Onder *Power of Voices* zijn in 2021 vier allianties gestart die zich richten op het versterken van *civic space*, zodat werknemers in internationale waardeketens hun stem beter kunnen laten horen en hun situatie (zoals lonen) kunnen verbeteren.
 - Nederland en Duitsland hebben op 27 januari 2021 een verklaring ondertekend waarmee beide landen afspraken meer met elkaar samen te werken om leefbare lonen in ontwikkelingslanden te realiseren, onder andere door het ondersteunen van sociale dialoog tussen werknemers en werkgevers in ontwikkelingslanden, en het stimuleren van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen door bedrijven.
 - In 2020 is de implementatie van twee grote kinderarbeidprogramma's, van de Alliantie tegen Kinderarbeid en de ILO, gestart. Ook bracht de Raad van Kinderen eind 2020 haar advies uit over de mogelijkheden om kinderarbeid te bestrijden via duurzame consumptie.
 - Daarnaast heeft Nederland zich als eerste Westerse land aangemeld als zgn *pathfinder country* (gidslid) bij de ILO Alliantie 8.7. De Alliantie 8.7 is een internationaal platform met 236 multi-stakeholder partners dat in 2017 is opgericht om actie op het uitbannen van kinderarbeid en dwangarbeid te versnellen.
 - Binnen acht IMVO-convenanten werken bedrijven, Ngo's, vakbonden en de overheid samen aan de verduurzaming van waardeketens door de naleving van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (OESO-richtlijnen) te bevorderen en collectieve impactprojecten op te zetten. De jaarlijkse voortgangsrapportages van de IMVO convenanten worden gepubliceerd op de website van de SER (<https://www.imvoconvenanten.nl/nl>).

Subdoel 2: Verbeteren van sociale en milieuomstandigheden van productie in ketens

- De gevolgen van COVID-19 hadden grote weerslag op mondiale waardeketens, waaronder ook de kledingindustrie; honderdduizenden mensen verloren hun baan in de kledingindustrie in productielanden zoals Bangladesh. Nederland is in gesprek gegaan met kledingmerken over de gevolgen voor hun bedrijf en de verantwoordelijkheid die ze dragen voor hun leveranciers, ook in crisistijd. Dit heeft geresulteerd in uitgangspunten voor bedrijven in het textielconvenant voor omgang met hun productieketen. Ook heeft Nederland zich ingespannen voor de ILO *Global Call to Action*, een initiatief dat sociaaleconomische bescherming biedt aan arbeiders en lokale producenten in de kledingindustrie.
- Samenwerking met bedrijven van uitvoeringspartners zoals IDH en Solidaridad resulteerde in 2020 in ongeveer 9.500.000 hectare land onder duurzaam landgebruik. Met Solidaridad is het programma *Practice for Change* met twee jaar verlengd. Met IDH is een strategisch partnerschap voor tien jaar afgesloten gericht op het verduurzamen van productie en handel.
- In 2020 leverde PBL, in opdracht van het ministerie van BZ, een rapport op over de duurzaamheid van de Nederlandse koffiesector. Hieruit blijkt dat het aandeel duurzame koffie de laatste jaren is toegenomen, maar langzaam groeit en achterblijft bij eerder gestelde doelen (60 procent in 2018 versus 75 procent afgesproken in 2015). Mede door concurrentie tussen koffiemarktpartijen bestaat een veelvoud aan duurzaamheidskeurmerken die door gebrek aan transparantie lastig met elkaar te vergelijken zijn.
- In de zomer van 2020 is het *Dutch Initiative on Sustainable Cocoa* (DISCO), een vrijwillig samenwerkingsverband van de overheid met Nederlandse bedrijven en maatschappelijke organisaties werkzaam in de cacaosector, getekend met drie ambitieuze impactdoelen: leefbaar inkomen voor alle cacaoboeren in 2030 en beëindiging van kinderarbeid en ontbossing in de cacaoketen in 2025. Om resultaten en een gelijk speelveld te bereiken, werkt DISCO via een ondertekende MoU samen met de belangrijkste verbruikerslanden in Europa (Duitsland, België, Zwitserland) en met de EU, en ook met de belangrijkste exportlanden Ivoorkust, Ghana, Kameroen.
- Per 1 januari 2021 gelden verplichtingen voor bedrijven onder de EU conflictmineralenverordening. Importeurs van tin, tantaal, wolfram en goud boven bepaalde drempelwaarden zijn verplicht gepaste zorgvuldigheid toe te passen in hun toeleveringsketens. De Inspectie Leefomgeving en Transport is wettelijk aangesteld als toezichthouder op de naleving van de verordening.
- In het kader van de intensivering van het internationale bossenbeleid (Kamerstuk 30196, nr. 708) sloot Nederland zich onder meer aan bij het *Central African Forest Initiative* (CAFI) met

als doel duurzaam bosbeheer door lokale gemeenschappen in het Congobekken te versterken en ontbossing te voorkomen. De Nederlandse inspanningen zorgden er voor dat in 2020 bijna 4 miljoen hectare bos beter beheerd en beschermd werd.

Subdoel 3: Opschalen van Nederlandse initiatieven naar Europees niveau

- Begin 2021 is een nieuwe ambitieverklaring van het *Amsterdam Declarations Partnership* (ADP) gepubliceerd. Hierin vernieuwen de ADP landen (Nederland, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Italië, Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk en de in 2021 toegetreden landen België en Spanje) hun inzet om duurzame landbouw te promoten door het uitbannen van ontbossing en door samen te werken met consumenten-, en producentenlanden en met alle relevante stakeholders in de waardeketen.
- Volgens de Europese Commissie is Nederland, na Duitsland en Frankrijk, het beste betrokken bij de vormgeving van de 159 *Team Europe Initiatives* (TEIs) die wereldwijd in de maak zijn. Het kabinet zet extra middelen in op tien TEI, gericht op onder meer de verduurzaming van de cacaosector in Ivoorkust en Ghana, *decent work* in de textielsector in Bangladesh, en het bevorderen van duurzame ontwikkeling en tegengaan van ontbossing in Brazilië en Suriname.
- Op 16 oktober 2020 heeft het kabinet de nieuwe IMVO-beleidsnota (Kamerstuk 26485, nr. 337) gedeeld. Met de nota zet het kabinet in op een brede gepaste zorgvuldigheidsverplichting, bij voorkeur op Europees niveau. Nederland heeft input geleverd op de Routekaart en de publieke consultatie van de Europese Commissie over het aangekondigde initiatief over duurzaam ondernemingsbestuur. Ook stuurde Nederland een non-paper naar commissaris Reynders over een gepaste zorgvuldigheidsverplichting voor bedrijven als onderdeel van een Europese doordachte mix van maatregelen (Kamerstuk 26485, nr. 362).
- Nederland heeft ook een actieve bijdrage geleverd aan de onderhandelingen over de Raadsconclusies inzake mensenrechten en fatsoenlijk werk in mondiale waardeketens, aangenomen in de Raad Werkgelegenheid, Sociaal Beleid, Volksgezondheid en Consumentenzaken (EPSCO) van 3 december 2020. Europese lidstaten pleiten in deze Raadsconclusies onder meer voor het opschalen van nationale sectorale multistakeholder initiatieven, het ter tafel brengen van een regelgevend voorstel voor gepaste zorgvuldigheid, en voor het lanceren van een EU Actieplan voor duurzame waardeketens in 2021.
- De Europese Commissie zal naar verwachting in het derde kwartaal van 2021 een Europese textielstrategie aannemen. Nederland heeft eind 2020 een non-paper gestuurd ter inbreng op deze strategie, waarin het Nederlandse beleidsprioriteiten op verduurzaming van de textielketen, *due diligence* en circulair textiel onder de aandacht heeft gebracht.
- Het *European Partnership for Responsible Minerals* (EPRM) heeft in de tweede helft van 2020 de *Due Diligence Hub* en de *Due Diligence Check* gelanceerd. Dit zijn respectievelijk een kennisportaal en een *self-assessment tool* ontworpen om bedrijven te helpen gepaste zorgvuldigheid toe te passen op basis van de OESO Richtlijnen op dit gebied. Met de inwerkingtreding van de Europese Conflictmineralenverordening (2017/821) is dit van nog grotere urgentie. Ook zijn er eind 2020 zeven nieuwe projecten goedgekeurd onder het EPRM. Het aantal kleinschalige goudmijnen dat met de lopende en nieuwe EPRM-projecten ondersteund wordt is circa 70. In de selectieprocedure voor de nieuwe projecten is gevraagd om in de projectvoorstellen een genderanalyse te geven. Een *Mid-Term Review* van het EPRM uitgevoerd door PWC in 2020 wees uit dat het EPRM een betekenisvolle rol vervult binnen het geheel aan internationale maatregelen en initiatieven gericht op verantwoorde mineralenketens (zie <https://www.government.nl/documents/reports/2020/07/20/eprm-evaluation-report>).

Tegengaan van klimaatverandering

Overkoepelend doel: implementatie van het Klimaatakkoord van Parijs op een wijze die de armste landen en bevolkingsgroepen ten goede komt (SDG 13)

- Het kabinet heeft het afgelopen jaar in een kopgroep intensief gelobbyd voor een herziene, meer ambitieuze Europese NDC (*Nationally Determined Contribution*) onder het Parijsakkoord. Na besluitvorming in de Europese Raad heeft de EU deze in december 2020 ingediend bij de *United Nations Framework Convention on Climate Change* (UNFCCC). Deze NDC bevat de

- ambitie om in 2030 de uitstoot ten minste met 55 procent te hebben verminderd t.o.v. 1990. Daarnaast besloot de EU tot een langetermijnstrategie gericht op klimaatneutraliteit in 2050.
- Het kabinet heeft zich bilateraal en multilateraal actief ingespannen om andere landen te stimuleren meer klimaatambitie te tonen en klimaatactie te nemen. Inmiddels hebben 49 landen (48 landen plus de EU) een herzien NDC ingediend en hebben 58 landen een netto klimaatneutraaldoel omarmd. Deze stappen zijn nog niet voldoende om de opwarming te beperken in lijn met het Akkoord van Parijs waardoor inzet op verdere ambitieverhoging nodig blijft. Over de voortgang van de Europese en mondiale klimaatdiplomatie wordt u binnenkort nader geïnformeerd.
 - Eind 2020 werd het tweejarige co-voorzitterschap van Nederland van het NDC Partnership (NDCP) afgesloten. In deze periode groeide het ledental van 100 naar 186, waaronder meer dan 110 (ontwikkelings)landen. Ook is het aantal ontwikkelingslanden dat steun heeft ontvangen bij de ontwikkeling, uitvoering en ambitieverhoging van klimaatplannen gestegen tot boven de 70. Nederland heeft tijdens het co-voorzitterschap o.a. het initiatief genomen voor de ontwikkeling en adoptie van een genderstrategie, om te bevorderen dat NDC's gender-responsief worden vormgegeven; een *Youth Engagement Plan*, om jongeren beter te betrekken bij het werk van het NDC Partnership, en een strategie voor grote, opkomende markten, om hen beter te betrekken bij klimaatactie.
 - Bij het *Dutch Fund for Climate and Development* (DFCD) heeft Nederland in de fondsvoorwaarden opgenomen dat de klimaatfinanciering ten goede komt aan de meest kwetsbaren. Alle projecten die het DFCD heeft gefinancierd in de onderhavige periode zijn aan de voorkant getoetst of ze de weerbaarheid van de meest kwetsbaren verbeteren.
 - De *Climate Investment Funds* lanceerden in 2020 een 'green and resilient recovery' programma om landen te helpen groener en weerbaarder uit de economische crisis te komen. Op voorspraak van Nederland zijn gender en inclusief projectontwerp opgenomen als expliciete vereisten voor ondersteuning, net als de harde ondergrens dat minimaal 40 procent van de middelen beschikbaar moet zijn voor de armste landen.
 - In het concept voor de aanvullende overeenkomst bij de oprichting van *Invest International* werd opgenomen dat het zijn gehele investeringsportefeuille in overeenstemming zal brengen met de doelen van het Parijsakkoord. Investeringsbeslissingen zullen het behalen hiervan – behoudens uitzonderlijke gevallen – niet in de weg staan en waar mogelijk bevorderen (Kamerstuk 35529, nr. 22). *Invest International* zal geen financiering geven aan projecten op het gebied van steenkolen en de exploratie en ontwikkeling van nieuwe voorraden olie en gas. Voor overige fossiele brandstoffenprojecten zal een 'nee-tenzij' beleid gelden.
 - Mede dankzij Nederlandse inspanningen heeft de Europese Investeringsbank (EIB) ambitieuze klimaatdoelstellingen vastgelegd in de zogenoemde *Climate Bank Roadmap*. Hierin staat dat in 2025 de helft van EIB investeringen moet bijdragen aan klimaatactie en duurzaamheid en dat één biljoen euro aan investeringen zal worden gemobiliseerd voor klimaat en duurzaamheid in de komende tien jaar. Bij de multilaterale ontwikkelingsbanken drong Nederland erop aan de financieringen uiterlijk vanaf 2023 volledig in lijn te brengen met de doelen van het Parijs akkoord. Nederland gaf geen steun meer aan nieuwe steenkolenprojecten en upstream olie en gas. Voor andere fossiele projecten hanteerde Nederland een 'nee-tenzij' beleid. Nederland heeft samen met een aantal Europese landen en de Europese Commissie nadrukkelijk opgeroepen de multilaterale financiering te richten op groen en inclusief herstel, zowel tijdens de jaarvergadering als met een ingezonden brief in *the Guardian* (14 oktober 2020, "*World Bank and IMF must spearhead a green and inclusive recovery*"). Nederland heeft ook ingezet op systematische integratie van klimaatgerelateerde economische en financiële risico's in het beleid van het IMF.
 - Het afgelopen jaar zijn maatregelen genomen om de exportkredietverzekering te vergroenen (Kamerstukken 2020-D 38596 en Kamerstukken 2021-D 01758). Daarnaast zijn steunmaatregelen genomen om ervoor te zorgen dat exporteurs groener uit de huidige crisis kunnen komen. Zo wordt momenteel gewerkt aan de ontwikkeling van een groene exportontwikkelingsgarantie. Voor het uitfaseren van de ekv-steun aan fossiele transacties zijn verschillende opties geformuleerd, waarbij het aan een volgend kabinet is om te bepalen wat het verdere ambitieniveau wordt.
 - Het kabinet heeft eind 2020 een duurzaamheidskader ontwikkeld (Kamerstuk 32813, nr. 617) om te borgen dat de inzet van biomassa verantwoord en zorgvuldig gebeurt. Het

duurzaamheidskader richt zich op de toepassing van alle soorten biograndstoffen voor klimaatdoeleinden, inclusief materialen voor de circulaire economie en het gebruik voor energieopwekking en biobrandstoffen. Een advies van de SER ligt aan het duurzaamheidskader ten grondslag (Kamerstuk 32813, nr. 375). Ook in de onderhandelingen over de *Renewable Energy Directive 2018/2001* (RED II) - richtlijn was de inzet van het Kabinet erop gericht dat de extra vraag naar biomassa geen negatieve gevolgen heeft voor het landgebruik in (ontwikkelings-) landen.